

ISSN 0027-8084

УДК 808.61./62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

L/2

БЕОГРАД
2019

НАШ ЈЕЗИК

ИЗДАЈЕ

ЛИНГВИСТИЧКО ДРУШТВО у БЕОГРАДУ

УРЕЂУЈЕ

БОДИСВАЈ

ГОДИНА I СВЕСКА I

БЕОГРАД

1932

НАШ ЈЕЗИК

L CB. 2

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Борђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Ову свеску *Нашег језика* приредиле су
др Марина Николић и др Марина Спасојевић.

Рецензенти
др Марина Николић, др Владан Јовановић,
др Марина Спасојевић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–4–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjzikisjsanu@gmail.com.

Штампа Планета принт, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, бр. 1 (1932/1933) – год. 8, бр. 1 (1941); Н.С. Књ. 1 (1949/1950)–. – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1932/1933– (Београд, Планета принт).

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

Проф. др Срето Танасић, дописни члан АНУРС

*Радове на с̄раницама овог броја
часо̄писа Наш језик колеге,
̄пријатељи и некадашњи с̄уден̄и
̄освећују ̄роф. др Сре̄и Танасићу,
до̄исном члану АНУРС,
̄оводом седамдесе̄ година живо̄а
са искреним жељама за дугим живо̄ом
и не̄рекидним с̄варалаш̄вом*

НАШ ЈЕЗИК

Књига L

Св. 2 (2019)

САДРЖАЈ

Повод

- Седамдесет година живота др Срете Танасића – пола века љубави
према српском језику (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ) 1–7
- Библиографија радова др Срете Танасића
(ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ) 9–30

Срето Танасић у српској лингвистици

- Стандардизација српског језика и језичка култура у проучавањима
Срете Танасића (МАРИНА М. НИКОЛИЋ) 31–37
- Срето Танасић против језичких манипулација
(БИЉАНА С. САМАРЦИЋ) 39–47
- Значај Танасићевих истраживања за лексикографски третман
трпног глаголског придева у Речнику САНУ
(ЈОВАНА Б. ЈОВАНОВИЋ) 49–57

Акцентологија и фонологија

- Силазни акценти на непочетним слоговима ријечи у српском
књижевном језику (МИЛОРАД П. ДЕШИЋ) 59–64
- О прозодијским аспектима риме у српској поезији
(ДРАГА С. ЗЕЦ) 65–75
- Белићеви погледи на акценте и културу говора у часопису *Наш
језик* из данашње перспективе (АЛЕКСАНДРА Р. ЛОНЧАР
РАИЧЕВИЋ, МАРИНА С. ЈАЊИЋ) 77–85
- О неким спорним рефлексима *jaīa* (САЊА М. КУЉАНИН) 87–93

Морфологија и творба речи

- О архаизмима у српском језику, посебно граматичким
(ПРЕДРАГ Ј. ПИПЕР) 95–107

Прелазни карактер префиксоида у савременом српском језику (РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ)	109–116
Морфолошка средства којима се појачава или ослабљује значење мотивне речи у творби (нацрт за једну могућу морфологију градуабилности) (МИРЈАНА К. ИЛИЋ)	117–122
Статус лексеме <i>сам</i> у савременом српском језику (АНА М. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ)	123–129
Узвици у служби других врста речи у српском језику (ИВАНА В. ЛАЗИЋ-КОЊИК)	131–139
Експресивна вредност збирних именица које означавају етничке, националне, верске групе (ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ)	141–150
О могућим семантичким дистинкцијама глаголских именица у српском језику <i>јризнање</i> : <i>јризнавање</i> , <i>јридружијење</i> : <i>јридруживање</i> и сл. у контексту актуелне политике (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ)	151–159
Видско парњаштво и акционалност (префикс <i>за-</i>) (ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ)	161–168

Синтакса и семантика

О двјема спорним конструкцијама у српском језику (<i>за</i> + инфини- тив и <i>за</i> + акузатив у значењу одређивања правца кретања) (БРАНИСЛАВ М. ОСТОЈИЋ)	169–176
Значење и контекст: неки проблеми око значења и употребе гла- голских личних облика (РАДОЈЕ Д. СИМИЋ, ЈЕЛЕНА Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ)	177–187
О реченицама са спојем <i>а</i> и <i>у</i> у везничкој позицији (МИЛОШ М. КОВАЧЕВИЋ)	189–196
Синтаксичке конструкције ‘глагол + <i>ми се</i> ’ у српском језику (ДИМКА В. САВОВА)	197–204
О једној посебној контрафактивној конструкцији у српском језику (ЉУДМИЛА В. ПОПОВИЋ)	205–220
Синтакса и семантика предикатског израза <i>јјознајти (се)</i> (ВЛАДИСЛАВА Ж. РУЖИЋ)	221–236
О предлогу <i>јјоврх</i> (ДУШКА Б. КЛИКОВАЦ)	237–258
Синтакса и семантика предлога <i>јјри</i> (ИВАНА Н. АНТОНИЋ)	259–268
О српском глаголу <i>јјријти</i> (НАДА Л. АРСЕНИЈЕВИЋ)	269–280
Значењски ресурси функционалних глагола: на примеру предик- ката ‘сукобити се’ (МИЛИВОЈ Б. АЛАНОВИЋ)	281–288
Утицај полипрефиксације глагола на њихово синтаксичко окружење (МИЛИЦА Љ. СТОЈАНОВИЋ)	289–295
О (лексичко-граматичким) значењима глаголских речи (ИВАНА Р. ЈОВАНОВИЋ)	297–306

Негација као језичка категорија – општи осврт (ЈЕЛЕНА Л. ПЕТКОВИЋ)	307–314
Један тип безличних реченица у српском и руском (у контексту језичке слике света) (БИЉАНА Ж. МАРИЋ)	315–322
Асиндетске структуре с концесивним значењем у савременом српском језику (МИЈАНА Ч. КУБУРИЋ МАЦУРА)	323–334
О употреби израза <i>један/једно с другим</i> и <i>једна с другом</i> у српском језику (ИВАНА З. МИТИЋ)	335–342
Линеаризација протосоцијативних и псеудосоцијативних кон- струкција у српском језику (МАРИЈА М. ОПАЧИЋ)	343–351
Императив као маркер неочекиваности (ДРАГАНА М. КЕРКЕЗ) ..	353–359
Статус финалних реченица у <i>Зборницима закона и уредбених указа</i> из пете деценије 19. века (ЈЕЛЕНА М. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ)	361–368

Лексикологија, лексикографија и терминологија

Рјечници као средство успостављања ауторитета (ДАНКО М. ШИПКА)	369–386
Слов'янска терминологија кінца ХХ – почетку ХХІ століть у діалози традиційної та електронної бібліографії (ВІКТОРИЈА Л. ІВАЩЕНКО)	387–397
Нова лексика у области туризма у савременом српском језику (ЂОРЂЕ Р. ОТАШЕВИЋ)	399–408
Саобраћајна терминологија у савременом српском језику (ГОРДАНА Д. ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ)	409–418
Винаверове крушке <i>крусиџуменка</i> и <i>бергамка</i> и ријеч-двјије по- водом њих (НЕЂО Г. ЈОШИЋ)	419–427
Називи за печурке у српским народним говорима (МАРИНА С. ЈУРИШИЋ, ЈЕЛЕНА Д. ЈАНКОВИЋ)	429–439
Турцизми у 20. тому Речника САНУ (МАРИЈА С. ЂИНЋИЋ) ..	441–448
Прилог опису семантике придева <i>йразан</i> (НАТАША М. МИЛАНОВ)	449–456
Једно запажање о прилогу <i>вуковски</i> у српском језику (ИРЕНА Р. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ)	457–463

Стилистика

Превођење као креативни и лингвистички изазов у савременом српском језику (НЕНАД Б. ВУКОВИЋ)	465–471
О стилистичким особинама Андрићева наратива у роману <i>На Дрини ћуџрија</i> (ГАЛИНА Г. ТЈАПКО)	473–485
Заграде у Андрићевим романима (БРАНКО Ђ. ТОШОВИЋ)	487–494

Суфикси <i>-ица</i> и <i>-ка</i> у језику Петра Кочића (ДРАГО В. ТЕШАНОВИЋ, ДРАГАНА Д. ЛАЗИЋ)	495–506
Индивидуална лексика у дјелу Исидоре Секулић (творбено- -семантичке одлике именица) (ВЕСЕЛИНА В. ЂУРКИН)	507–520
„Унутрашњост“ поетонима <i>Тигар</i> Бранка Топића (МИРЈАНА Н. СТОЈИСАВЉЕВИЋ)	521–527
(Не)референцијалност антецедента релативних клауза у песми „Он“ Сунчице Денић (ТАЊА З. РУСИМОВИЋ)	529–540

Прагматика

О пружању утехе саговорнику у говору свакодневне комуникације (БОЈАНА С. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	541–550
Реторичка структурална теорија и реализација елементарних јединица дискурса на примеру онлајн коментара у српском и руском језику (РАДОСЛАВА М. ТРНАВАЦ)	551–570

Дијалектологија

О једној старој падежној конструкцији у говору источnobосан- ских Ера – генитив издвајања из скупине (СЛОБОДАН Н. РЕМЕТИЋ)	571–576
Третман полисемије и хомонимије у дијалекатским речницима (МАРТА Ж. БЈЕЛЕТИЋ)	577–585
Језичке крхотине и дијалекатски речник (НЕДЕЉКО Р. БОГДАНОВИЋ)	587–593
Говори Црне Горе у основици српског књижевног језика (МИОДРАГ В. ЈОВАНОВИЋ)	595–603
Западнобоснијска диалектна лексика в общесербском контек- сте (на примере говора Манячи) (ЕКАТЕРИНА И. ЯКУШКИНА)	605–613
Неке позајмљенице у коларској терминологији говора Карашева (МИХАЈ Н. РАДАН, МИЉАНА-РАДМИЛА М. УСКАТУ)	615–626
О акценту као прилогу очувању дијалекта (ЈОРДАНА С. МАРКОВИЋ)	627–636
Репартиција рефлекса вокалног <i>л</i> у говорима Лужнице и Пирота (ЉУБИСАВ Н. ЂИРИЋ)	637–644
Рефлекси финалног <i>л</i> у лексеми <i>заова</i> у говорима призренско- -тимочке дијалекатске зоне (АНА Р. САВИЋ-ГРУЈИЋ)	645–653
Вокалске редукције у говору Бастаса (ДРАГОМИР В. КОЗОМАРА)	655–662
О приступима у досадашњим истраживањима синтаксе падежа у херцеговачко-крајишким говорима (ЗОРАН М. СИМИЋ)	663–677

Циљне (намерне, финалне) реченице у сиринићком говору (РАДИВОЈЕ М. МЛАДЕНОВИЋ, БОЈАНА М. ВЕЉОВИЋ)	679–685
Вербализација концепта <i>здравље</i> у тимочко-лужничким говорима (ТАЊА З. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	687–694

Ономастика

Marginalia onomastyczne (ZUZANNA V. TOPOLINSKA)	695–698
О релационим микропонимима у Рађевини (МИРЈАНА С. ПЕТРОВИЋ-САВИЋ)	699–705
Прилог реконструкцији ојконима <i>Вогошћа</i> (ЈЕЛЕНА В. ЈАЊИЋ)	707–714

Социолингвистика

Linguistic Ideology and the Art of Re-Edition on the Second Edition of Ioann Rajić's <i>History of Various Slavic Peoples</i> (1823) (МОТОКИ У. НОМАЧИ)	715–725
Знање студената о ауторству наших правописа (ВЕЉКО Ж. БРБОРИЋ)	727–735
Стандардни и матерњи језик из другачије перспективе (НАТАША Б. КИШ)	737–744
О уништеном писаном наслеђу на Косову и Метохији (на при- меру сачуваног дела једне породичне архиве) (МИТРА М. РЕЉИЋ)	745–752

Лингвокултурологија

Сложенице са именицом <i>вода</i> у српским народним говорима и српској култури (СОФИЈА Р. МИЛОРАДОВИЋ, ВЛАДАН З. ЈОВАНОВИЋ)	753–763
„Богатство“ – конвенционални суд у систему вредности у срп- ском језику и култури (НАТАША С. ВУЛОВИЋ)	765–772
Стереотип о Ери (ДАНИЈЕЛА С. СТАНИЋ)	773–781

Граматографија

Српско-рускословенски међуодноси у српским граматикама рускословенског језика прве половине 19. века (НАЈДА И. ИВАНОВА)	783–790
<i>Србска Грамаџика за гимназијалну младежъ Княжесѣтва Срѣје</i> Владимира Вујића (1856) (МИЛОШ Ђ. ОКУКА)	791–802

Библиографија

Преглед библиографија објављених у часопису <i>Наш језик</i> (АНА В. ГОЛУБОВИЋ)	803–811
--	---------

УДК 811.163.41'344
811.163.41'282.2(497.6)

Оригинални научни рад
Примљено 28. новембра 2019. г.
Прихваћено 16. децембра 2019. г.

ДРАГОМИР В. КОЗОМАРА*
(Универзитет у Бањој Луци,
Филолошки факултет)

ВОКАЛСКЕ РЕДУКЦИЈЕ У ГОВОРУ БАСТАСА

У раду је на основу прикупљене дијалекатске грађе дат преглед вокалских редукција у говору Бастаса, селу југозападне Босне које припада босанскограховској општини. Циљ рада је да се после навођења релевантних примјера опише стање у истраженом говору и утврде сличности и разлике са сусједним говорима, те одреди његово мјесто у корпусу западнобосанских српских говора.

Кључне ријечи: вокалске редукције, вокал *a*, вокал *e*, вокал *u*, вокал *o*, вокал *у*, источнохерцеговачки (херцеговачко-крајишки) дијалекат.

И. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ¹

1. Село *Бастѿаси* смјештено је у доњем Ливањском пољу, а административно припада босанскограховској општини. Налази се у подножју планине Старетине, на половини пута између Ливна и Босанског Грахова. До краја 1994. године у Бастасима је живјело отприлике 170 становника, искључиво православне вјероисповијести. Због ратних збивања, крајем 1994. године комплетно становништво било је расељено, а куће готово у потпуности уништене. Послије потписивања Дејтонског мировног споразума мањи дио предратних становника уз помоћ међународне заједнице обновио је имовину и вратио се у Баста-

---

* kozomara.dragomir@yahoo.com

¹ Прелиминарни подаци о географском положају, поријеклу становништва и досадашњим радовима о говору Бастаса који ће овдје бити наведени чине скраћену верзију нашег уводног дијела рада о судбини вокалских секвенци у говору Бастаса (Козомара 2018: 513–515). Из тог разлога добар дио података је изостављен, а поједини дијелови наведени су без икакве измјене.

се. С обзиром на то да је повратничко становништво углавном старије животне доби, природна селекција учинила је своје, тако да данас у селу живи свега петнаестак становника.

2. Становништво Бастаса веома мало зна о свом поријеклу, а они који нешто „знају“ о својим коријенима, углавном кажу да су се доселили „из Далманијѐ“. И М. Петрић (1961а: 37) констатује да је више од половине Срба ијекаваца поријеклом из Далмације. Помињући Бастасе, исти аутор наводи и сљедеће: „Seljaci pričaју da je selo dobilo naziv po potoku Bastašici, a i po tome što je ovdje bila nekakva rimska vojska koja se zvala Bas'. U selu, na mjestu zvanom Crkvina, otkopano je nekoliko fragmenata rimskih nadgrobних spomenika. Ima i srednjovjekovnih nadgrobних spomenika; svi su bez natpisa i ornamentike. Po svemu sudeći, ovdje je postojalo jedno staro naselje“ (Петрић 1961б: 72).

3. Према општој класификацији (в. Драгичевић 1986: 226–228; Ивић 1996: 146; Драгичевић 2001: 86–87), говор Бастаса припада источној скупини сјеверозападног огранка источнохерцеговачког (херцеговачко-крајишког) дијалекта. Прилози аутора овог рада: необјављени дипломски рад *Фонетске особине говора села Бастаса* (Козомара 2000); *Млинарска терминологија Бастаса* (Козомара 2002); *Судбина вокалских скујина у говору Бастаса (код Босанског Грахова)* (Козомара 2018); те коауторски рад из дијалекатске лексике *Ткачка лексика Бастаса* (Црњак–Козомара 2018) досадашњи су радови који су за тему имали искључиво говор Бастаса. Н. Рамић, изучавајући јатовску проблематику у говорима југозападне Босне, дио дијалекатске грађе навео је и из говора Бастаса, који су му, између осталих, били један од пунктова истраживаног ареала (обједињене радове в. у Рамић 2010). М. Дешић у студији о западнбосанским ијекавским говорима (Дешић 1976) допирао је до Бастасима сусједне Нуглашице. У вези са говором Бастаса треба поменути и рад Ђ. Чустовић о говору становништва Ливањског поља (Чустовић 1961), гдје је нешто података (не баш позданих) дато и о говорним особинама Срба ијекаваца.

II. ГРАЂА

4. Вокали *a*, *e*, *o*, *y* у говору Бастаса нису често подложни редуцијама. Уколико се јављају, оне се остварују у ограниченом броју ријечи и обично су потпуне.

4.1. Потврде неутралисања вокала *a* забиљежене су у сљедећим случајевима:

в) Финално *e* понекад се потпуно редукује у прилогу *више* и приједлогу (*їо*)*више*: *нећу виши нїкет, виши нїшта нємām, виши кўћє Бóжинє; вїсї пўшка їовиши крєвета, їовиши кућє пāсӯ.*

г) Дјелимичне редукције вокала *e* забиљежене су у мањем броју, а у свим примјерима биљежене су у медијалним позицијама ријечи: чувала по *двād°сєїи* крāvā, нє дāј свōг *дјєї°иша*, мōрāш дāти *дјєї°иу*, сāt му је *їрїд°сєїи* гōдїнā.

4.3. За редукције вокала *o* карактеристично је сљедеће:

а) У почетним позицијама ријечи вокал *o* најчешће се губи у формама показних замјеница и прилога: *вāкā* лєт°на, *вāкїје* лјудї, *вō'ишнā* бїла, *вōл°чачкї* му нōс, *нāкā* жєна, єно *нāкї*; *нāкō* ти бōг дā, *нāкō* тї жїв°јо.

Потпуне редукције иницијалног *o* редовне су и у неким туђицама: мōгла би *клāгија* рād°ти, *клāгијōм* рāзвїјāм за пїту; мōрō на *їарāцију*, *їдє* се *їєр°сaiи*, *їєрисō* брўк; *сōв°на* од вōлўњскї кōлā, пўче *сōв°на*.

б) И у медијалним позицијама неких показних замјеница и прилога долази до неутралисања вокала *o*: *ōвликā* глāва, *ōвликї* ћеш òстати; *ōвликō* би вāљало.

У говору се може чути *їрїдōколо* (< тур. *portokal*), али је овај облик скоро потпуно потиснула *нāрāнџа*.

в) Замјеница *свако* и везник *него* често се јављају без финалног *o*: *свāк* се бōї, *свāк* ће те прїм°ти, нека *свāк* свдōє глєдā; лєвши *нек* тї, нїје *нег°* јўтрōс, прїје *нек* је дōшō.

Редовно је *їрāф-сїāн°ца*.

4.4. Редукције вокала у биљежене су само у медијалним позицијама ријечи.

а) У се редовно губи у сљедећим облицима: нє волїм *жвāнџе*, умўти двā *жвāнџєиша*; струнō *жєлдац*, кокōш°њї *жєлдац*; добрō *јїро*; āј *ōвдā*; *ōндā* ти је лāшњє; мōре *ōдовдā*; *ōдондā* ми је жєна; крāтка ми *їдїкошља*; āјмо *їрєкостїра*.

Може се напоредо чути *брāзер* и *бурāзер*, а *кукрзōв°на* је рјеђа од хаплоглогијом формираног облика *курузōв°на*.

б) Потврда за дјелимичну редукцију пронађена је само у облику именице *доручак*: *дōр°чак*.

5. За разлику од осталих вокала, вокал *и* веома је често подложен редукцијама.

5.1. Дјелимичне редукције много су чешће од потпуних. У већини случајева оне се јављају у медијалним позицијама (рјеђе у финалним) кад се вокал *и* нађе иза акцентованих вокала. Овакве редукције

најизраженије су кад се поста акценатско *и* налази поред сонаната, мада нису ријетки ни случајеви редуковања уз друге сугласнике. О овој појави свједочи низ примјера:

имā још сн^нјѣга по бр^дма, вѣл^ко чѣљаде, вил^нца му клāпā, полāгō вѣлов^нма, наслōнō нā ме глāв^нцу, ђвā гѡд^нна, нѣ дāј гāдов^нма, мѡреш кроз Дрāж^нцу, извади ми жāв^нцу, Пѣро идѣ у Зѣн^нцу, пўна цѣма злā-и^нцѣ, гѡни на кѡњским кѡл^нма, тѡ је сѣнā кўкав^нца, тāмо у кўћ^нци, у лāд^нци је нѡш, лѣс^нца идкуи^нла пѣлāт, на Стѡјкину љѣвер^нну, вѣдѣш да је мāн^ни, чўвā мāиш^нер^нну рѡбу, кўма Мил^нца, имā нѣд^нљу данā, данашнā ѡмла^нна нѣ увā ў стāрѣ, лāдујў под ѡрас^нма, излѣгла и^нће, рāсѣов^нна слāбо гѡрѣ, лѣжѡ у сām^нци, зāкључāла се ў соб^нцу, кѡд нāс је зāднā сѣиāн^нца, пѣлāла се и^нрѣн^нца, нѣће мѡћи стāти цѣјѣан^нца, пѡ-легла шѣн^нца;

воз^н даље, бāц^нли пѡла, весѣл^нли се вѣ, вāд^нла куп^нјѣре, вѣд^нћѣиѣ кāшнѣ, вѣд^нћемо кāко, вѣд^нћеш тѣ, вѡд^нћу те у Л^нјѣвно, вѡз^нли камѣјѡн, гѡн^нће вāктом блāго, дѡб^ни^н штѡгоћ, зāрāи^нло се у априлу, кѡс^нли рўчно, кўи^нћемо под грѣдѡм, мѡл^нћу га да ми скѣнѣ чѣлу, нѡс^н тѡ, ѡсѣи^нла да нѣмā тѣлета, ѡи^ншѡ ў Бāпе, иѡмѡз^н ми, и^нровѡд^нло цѣркус, рāд^нли свў зѣму, рѡд^нла сѣна, рўш^нли зѣт, сѣиāв^нћемо пўну кāцу, нѣмѡј и^нрāж^ни^н белāја, сāмо ћемо га ћўшн^ни, ўвāи^нло га ў лѣћ^нма, чāсѣи^нли нас свѣм и свāчѣм, нѣ дā ћāвѡ шу^ни^ни;

вѡл^нкѡ ми трѣбā, нѣкол^нкā пўта, нѡл^нко нāрода итд.

Случајеви редукције у пре акценатској позицији веома су ријетки. У грађи је забиљежено: имā љуб^нчи^нцѣ, Тѡдѡр држѡ гѡсѣи^нјѡну, Стāна им је бѣла уч^ниѣљ^нца, рѣци уч^ниѣљ^нци.

5.2. Примјери потпуних редукција иницијалног *и*, као и у другим српским говорима, и овдје су потврђени у именицама *инјекција* и *Италијан*: прѣмā нѣкци^нје, мѡрā дѡб^нти нѣкци^нју; *Талијани* су дѡбри бѣли и сл.

Без иницијалног *и* забиљежен је и глагол *ими^нираи^н*: мѣи^ни^нрā га, знā дѡбро мѣи^ни^нрāи^н.

5.3. Медијално *и* редовно се неутралише у слѣдећим именицама и бројевима: прāвā кāи^нѡлки^ннā, ѡжāрѣ ме кѡи^нрвā, набѣри кѡи^нрвā, прāвѣи кѡрѣи^н, сјѣдѣ на кѡрѣи^н², бѣјѡ мил^нцāја^н, ўдāта за мил^нци^нѡнѣра, нѣмā ѡрѣни^нцѣи^нје, стāви кљўч на и^нѡзду (= подзида), рāсўла се и^нрж^нна, чѣпркājў у и^нрж^нни, ѡн је ў *Прж^ннама*, мѡја Вѣсѣл^нкā је у *Прл^нуци* (Прж^нине и Прѣлука – села у Ливāњском пољу), прѡлѣла сѣи^нрне (= спѣирине, помије), имā сѣи^наблѣзāи^нѡр, затвѡри *фрѣж^ндер*, вѣди имā ли у *фрѣ-*

² Понекад се у овом облику иза сонанта *р* развија слоготворно *шва*: кѡрѣи^н.

ждеру, нѐмā га чѣѣри дāна, чѣѣри-ѣѣѣ пўтā, њѣма чѣѣрѣмā, чѣѣрсѣѣѣ кѣлā.

За овакве редукције знају и глаголи и прилози: бјѣшѣ ѓвдалѣн, вѣѣшѣ вѣ, вѣѣш кākѣ ѣ, ѣзласѣ ѣс куѣѣ, кўѣѣ прѣѣ, сѣрѣмѣ се за вакта, сѣѣнѣ; вѣлкѣ ти вѣлѣм, довѣѣѣ, дāј кѣлкѣ-ѣѣлкѣ; ѣколкѣ ѣемо мѣ тѣ урāдѣти.

Вокализација сонаната након губљења медијалног *и* није необична појава: није зрѣла лубѣѣѣѣ, слѣмѣли сāѣѣѣ, вѣлѣ бѣѣлѣ слāѣѣѣ, нѣсѣле ѣѣѣѣѣѣѣѣ, повāљало сву шѣѣѣѣѣ; гўѣѣ мāло мрѣѣѣѣ, дѣѣѣѣ зѣмѣѣ, мѣѣѣ га.

5.4. У финалним позицијама ријечи вокал *и* доста често губи се у облицима императива, нарочито у положају испред партикуле *де*: бјѣш тāмо, довѣ-дѣ ѣ вāмо, донѣз-дѣ, нѣс-те ѣѣѣѣ, мўѣѣ-дѣ (мучи-де), ѣомѣз-бѣѣ, сѣѣѣн-дѣ и сл.

5.5. Везници *или*, *али*, *ниѣѣ* и рјечца *ли* сасвим су обични и са финалним *и* и без њега: *или* тѣ, *или* јā, *ил* ѣѣѣ, *ил* мāтѣр; *али* кākѣ, *ал* нѣ знāм; *ниѣѣ* сам те звā, *ниѣѣ* ми дѣлази, *ниѣѣ* гѣѣѣѣѣѣѣѣ, *ниѣѣ* рѣѣѣѣѣѣѣѣ; ѣмā *ли* те, ѣѣ *ли* сāдѣ ѣѣѣ; је л те пѣтѣѣ, је л јā и сл.

(О појави вокалских редукција у хијату в. Козомара 2018: 515–520.)

III. ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ

6. Укупни домашāји вокалских редукција у говору Бастаса, како је то показала презентована дијалекатска грађа, у суштини су у границама просјечности која влада у српским западнобосанским ијекавским говорима источнохерцеговачког (херцеговачко-крајишког дијалекта) и велика подударност са резултатима ранијих истраживања сасвим је евидентна (исп. Петровић 1973: 29–62; Дешић 1976: 56–72; Далмација 1997: 35–42; Драгичевић 2000: 16–17; Црњак–Козомара 2015: 699–702; Цукут 2018: 30–37 итд.).

Кад су у питању вокалске редукције на читавом простору западнобосанских ијекавских говора, подаци из наведене литературе указују да компактност овог ареала нарушава присуство, односно одсуство финалног вокала *и* у облицима инфинитива и глаголског прилога садашњег. По овом критеријуму (засад угрубо), западнобосанске српске говоре условно можемо подијелити на западну зону, која је карактеристична по пуним облицима типа *радѣѣѣ–радеѣѣ*, и источну зону, специфичну по веома честим редукцијама типа *радиѣѣ–радеѣ*. Потпуно одсуство редукција финалног *и* у облицима инфинитива и глаголског прилога садашњег сврстава говор Бастаса у западну зону.

(Распростирање изоглосе *радиџи–радеђи*: *радиџ–радеђ* у говорима Срба западне Босне биће, након додатних истраживања, прецизно утврђено у неком од наредних радова.)

ЛИТЕРАТУРА

- Далмација 1997: Стево Далмација, *Ијекавски говори Пошкозарја*, Бањалука: Народна и универзитетска библиотека „Петар Кочић“, 1–264.
- Дешић 1976: Милорад Дешић, Западнобосански ијекавски говори, *Српски дијалектолошки зборник XXI*, Београд, 1–316 + карте.
- Драгичевић 1986: Милан Драгичевић, Говор личких јекаваца, *Српски дијалектолошки зборник XXXII*, Београд, 7–238 + карте.
- Драгичевић 2000: Милан Драгичевић, *Сјиси о зајаднијим српским говорима*, Бања Лука: Медиа центар Прелом, 5–120.
- Драгичевић 2001: Милан Драгичевић, Најзападнији српски говори данас, *Зборник за српски језик, књижевност и умјетност I*, Бања Лука, 79–89.
- Ивић 1956: Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика. Увод и шћокавско наречје*, Нови Сад: Матица српска.
- Ивић 1994: Павле Ивић, *Српскохрватски дијалекти (њихова сџрукџура и развој) I*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књијарница Зорана Стојановића.
- Ивић 1996: Павле Ивић, О језику, у: Група аутора, *Рејублика Срска Крајина*, Книн–Београд, 143–158.
- Козомара 2000: Драгомир Козомара, *Фонеџске особине говора села Басџаса*, дипломски рад у рукопису, Бања Лука: Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци.
- Козомара 2002: Драгомир Козомара, Млинарска терминологија Бастаса, *Зборник за српски језик, књижевност и умјетност II/2*, Бања Лука, 197–200.
- Козомара 2018: Драгомир Козомара, Судбина вокалских скупина у говору Бастаса (код Босанског Грахова), *Српски језик XXIII*, Београд, 513–522.
- Окука 2008: Милош Окука, *Srpski dijalekti*, Zagreb: SKPD „Prosvjeta“.
- Петрић 1961a: Mario Petrić, Geografski i historijski pregled, *Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, Etnologija*, Sarajevo, 21–30.
- Петрић 1961b: Mario Petrić, Porijeklo stanovništva, *Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, Etnologija*, Sarajevo, 21–90.
- Петровић 1973: Драгољуб Петровић, *О говору Змијања*, Библиотека Зборник Матице српске за филологију и лингвистику XIV/1–2 и XV/1–2, Нови Сад, 1–189 + карта.

- Пецо 1978: Asim Peco, *Pregled srpskohrvatskih dijalekata*, Beograd: Naučna knjiga.
- Рамић 2010: Никола Рамић, *О јайћовским изоглосама*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет.
- Црњак–Козомара 2015: Дијана Црњак, Драгомир Козомара, О вокализму говора Јаворана, *Српски језик XX*, Београд, 697–710.
- Црњак–Козомара 2018: Дијана Црњак, Драгомир Козомара, Ткачка лексика Бастаса, у: *Зборник радова посвећен проф. др Милану Драгичевићу*, ур. Драгомир Козомара, Слађана Цукут, Бања Лука: Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци.
- Цукут 2018: Слађана Цукут, *Српски говори околине Шийова*, докторска дисертација у рукопису, Бања Лука: Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци.
- Чустовић 1961: Ђенана Čustović, *Narodni govor, Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, Etnologija*, Sarajevo, 91–117.

Dragomir V. Kozomara

REDUCTION OF VOCALS IN THE SPEECH OF BASTASI

S u m m a r y

On the basis of the collected dialectal material, the paper gives a survey of the reduction of vocals in the speech of Bastasi, a village in the south-western Bosnia, which belongs to the municipality of Bosansko Grahovo. After presenting relevant examples, the paper aims to describe the state of the researched speech, to determine the similarities and differences with the neighbouring speeches, and finally, to establish its place in the corpus of western Bosnian Serbian speeches.

Keywords: reduction of vocals, vowel *a*, vowel *e*, vowel *i*, vowel *o*, vowel *u*, Eastern Herzegovinian (Herzegovinian-Krajina) dialect.